

Kinesiska i Sverige – från kritdamm till Internet

Intresset för Kina och det kinesiska språket har ökat markant i Sverige under de senaste åren. Det märks inte bara genom det växande söktrycket på universitetens kurser i kinesiska utan redan på gymnasienivå, där fler än någonsin tidigare väljer att studera kinesiska. Trenden märks nästan ännu tydligare i andra västländer som USA, där man till och med fått brist på lärare i kinesiska.

TEXT MARITA LJUNGQVIST ARIN OCH PETER SIVAM

Enligt *Folkets Dagblads* förstasida den 12 maj i år är intresset för att läsa kinesiska i USA nu så stort att det råder brist på lärare i ämnet. Man kan studera kinesiska vid åttahundra av tretusen amerikanska högskolor och det går numera även att läsa det i många grundskolor. I USA tycks man alltså ha uppmärksammat och försökt möta det behov av kunskap om Kina som uppstått i takt med landets växande roll på världsmarknaden. Kommer samma utveckling att kunna äga rum i Sverige och är vårt utbildningssystem moget för en sådan utmaning? Det är mot bakgrund av detta som vi har valt att skriva en artikel om undervisningen i kinesiska i Sverige.

Kort historik

På de fyra stora svenska lärosätena Stockholm, Göteborg, Lund och Uppsala har man kunnat studera kinesiska sedan många år tillbaka. Undervisningen på akademisk nivå började 1915 efter att Bernhard Karlgren disputerat och tilldelats en docentur vid Uppsala universitet. Det gryende intresset för Kina och kinesiska ledde till att det inrättades en personlig professur vid Göteborgs högskola genom donationer. Där undervisade Bernhard Karlgren främst i klassisk kinesiska från 1918 till 1939 då han flyttade sin verksamhet till Stockholm och blev föreståndare för Östasiatiska Samlingarna. Undervisningen i kinesiska fortsatte delvis i Karlgrens regi efter hans pensionering 1959 fram till det att hans forne student och den nuvarande akademiledamoten Göran Malmqvist 1965 tillträdde den nyinrättade professuren i Stockholm. Karlgrens fartfyllda textexplikationer och genomgångar av teckenanalys i virvlande kritdamm är välkända även för yngre studenter genom de levande beskrivningar som givits av bland andra Göran

Malmqvist och Cecilia Lindqvist. Det tycks för övrigt som om denna frenesi har gått i arv hos många av lärarna i kinesiska i Sverige. Det höga tempo som Karlgren höll under sina föreläsningar återfanns också hos Malmqvist. Det är exempelvis omvittnat hur denne ofta började föreläsningen redan innan han kommit in i klassrummet.

Marja Kaikkonen är avdelningsföreståndare för kinesiska vid Institutionen för orientaliska språk i Stockholm. Foto John Meiling.

Lars Ragvald, professor i kinesiska i Lund, på "studiestenen" utanför Mao Zedongs hem i Shaosban. Här satt Mao och läste under sin barndomstid.

Göran Malmqvist var en av de stipendiater som i slutet av 1940-talet erhöll medel från Rockefeller Foundation i USA som ett led i en omfattande satsning med syfte att fördjupa kunskaperna om Kina och det kinesiska språket. Tanken var att de skandinaviska stipendiaterna skulle studera klassisk kinesiska för Karlgren under två års tid för att sedan avsluta sina studier med ett års fältarbete i Kina och ett år vid Berkeley i USA. Det torde inte vara någon överdrift att påstå att Rockefeller-stipendierna innebar en mycket viktig stimulans för studierna i kinesiska här i Skandinavien. Flera av stipendiaterna kom senare att verka vid de stora lärosätena i Sverige, Norge och Danmark.

Lund fick sitt första lektorat i kinesiska 1972 och en professur 1989. Under den här tiden har synen på hur undervisning i kinesiska bör bedrivas genomgått stora förändringar i vårt land. "Undervisningen är mycket mer praktiskt orienterad nu, vilket bland annat beror på studenternas efterfrågan. De vill lära sig tala kinesiska och förbereda sig för något

annat än en akademisk karriär", berättar Marja Kaikkonen, avdelningsföreståndare för kinesiska vid Institutionen för orientaliska språk i Stockholm. Lars Ragvald, professor i kinesiska vid Lunds universitet, håller med: "Tyngdpunkten har flyttats från klassiska studier och läsning av äldre texter till modern språkundervisning där målsättningen är att studenterna ska tillgodogöra sig arbetskunskaper i kinesiska och uppnå anställningsbarhet."

En ny typ av studenter

Man kan skönja en tydlig förändring när det gäller vilka som läser kinesiska nu jämfört med för 15–20 år sedan. Framför allt består studentgrupperna till stor del av personer som kombinerar kinesiska med ett annat ämne, i synnerhet ekonomi. "Förr var det vanligast att de studerande var intresserade av politik eller kulturhistoria", menar Joakim Enwall som har undervisat i kinesiska vid Uppsala universitet sedan 2001. "Nu vill de komma ut på arbets-

marknaden med hjälp av sin kinesiska. Men det finns också de studenter som har specialintressen som kampsport eller kinesisk medicin”. Det har länge varit populärt bland svenska ungdomar att ryggsäcksluffa i Asien och många har varit i Kina redan innan de söker till utbildningen. I Lund, Göteborg och Stockholm finns också studenter som har kinesisk bakgrund. De flesta som läser kinesiska reser till Kina efter ett par terminer för att fortsätta sina studier där under en termin eller ett år. Många stannar kvar och söker jobb vid utländska företag i landet. Denna trend uppmärksammades för övrigt i P1:s ”Pengar” i ett inslag från februari i år. Lyssnarna fick då stifta bekantskap med tidigare arbetslösa svenska akademiker som tack vare sina kunskaper i kinesiska lyckats få anställning i Kina.

Högt söktryck men knappa resurser

Söktrycket på ämnet kinesiska har ökat över hela landet under de senaste 10 åren. ”Vi hade en svacka efter 1989”, säger Marja Kaikkonen, ”men under andra delen av 90-talet har antalet sökande ökat stadigt”. Kinas växande betydelse uppmärksammas också i regeringens Asienpolitik som syftar till ökad akademisk kunskap och forskning om asiatiska språk och länder. Dessutom finns uttalade mål att satsa på Kina vid flera av de svenska lärosätena.

Trots detta tyngs alla utbildningarna i kinesiska i Sverige av knappa ekonomiska resurser. En del institutioner tar in fler studenter än de får tilldelning för och lärarna axlar en stor arbetsbörda. Kinesiska brukar anses tillhöra småspråken i universitetssammanhang. Högskoleverkets utvärdering av grund- och forskarutbildning i östasiatiska språk noterar dock att medan flera nybörjarkurser i kinesiska vid svenska lärosäten har fyra–fem sökande per tillgänglig plats har motsvarande kurser i franska och tyska vid samma lärosäten få sökande och kan ta in alla studenter som söker.

Likväl har inte antalet studieplatser i kinesiska utökats nämnvärt, och på de ställen där så har skett har inte fler tjänster tillsatts. Villkoren för universitetsspråken speglar snarare den situation som rådde för ett par decennier sedan. Detta strukturella problem nämns av flera universitetslärare i kinesiska.

För att möta det höga antalet sökande trots knapp ekonomi har avdelningen för kinesiska i Stockholm i samarbete med The Nordic Confucius Institute in Stockholm startat kvällskurser i kinesiska, som bland annat attraherar något äldre och yrkesverksamma studenter. I Lund har man sedan 2002 givit nätbaserade kurser i kinesiska och

de ökar stadigt i popularitet. Nybörjarkursen hade över fyrahundra sökande inför kursstarten 2006 av vilka man kunde ta in ungefär hundra stycken. ”Idén om digitala läromedel hade jag redan i slutet av 80-talet. Sedan början av 90-talet använder vi oss helt av material som utarbetas vid institutionen i undervisningen. Detta ligger även till grund för nätkurserna som nu utgör huvuddelen av vår verksamhet. Med nätkurser i kinesiska kan vi nu nå ut till sådana studenter som annars inte skulle kunna delta i undervisningen t.ex. yrkesverksamma personer och studenter som har små barn eller befinner sig långt från Lund”, menar Lars Ragvald.

Uppstickare på utbildningsmarknaden

Som ett led i det ökade intresset för Kina och det kinesiska språket har flera högskolor under de senaste åren bestämt sig för att erbjuda kurser i kinesiska. Både Handelshögskolan i Göteborg och Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm har valt att satsa mer på Kina och kinesiska. Mats Engberg vid Göteborgs universitet och Nils Olof Ericsson som undervisar i kinesiska vid handelshögskolan i Göteborg berättar att omkring femton studenter läser civilekonomprogrammet med kinesisk inriktning. Dessa läser delvis tillsammans med övriga studerande i kinesiska vid Göteborgs universitet och deltar under sin utbildning i ett utbyte med Fudan-universitetet i Shanghai.

Vid Umeå universitet har man erbjudit kortare distanskurser i kinesiska på sammanlagt 10 poäng sedan två år tillbaka och intresset för att läsa dessa har varit stort. Julie Skogs vid Institutionen för Humaniora och språk vid Högskolan Dalarna förklarar att institutionen fick förfrågningar om att starta kurser i japanska för något år sedan och därefter började fundera på att även ge kurser i kinesiska på grund av det stora intresset och det höga söktrycket i landet. Höstterminen 2006 gör högskolan en nysatsning på just kinesiska. Kurserna tas fram som en del av arbetet kring uppbyggnaden av ett centrum för Asien- och Stillahavsstudier vid Högskolan Dalarna. Man kommer även att samarbeta med Institutionen för Ekonomi och Samhälle i Borlänge, som sedan ett antal år tillbaka har givit kurser i hur man gör affärer i Kina och som har planer på att starta en masterutbildning med denna inriktning.

Även högskolan i Kristianstad startar höstterminen 2006 ett civilekonomprogram med en termin förlagd till Ningbo University i Kina. Tanken är att den studerande

Röster om att läsa kinesiska

Vi ställde följande frågor till tidigare studenter i kinesiska:

1. Hur länge har du studerat kinesiska?
2. Vad har du studerat förutom kinesiska?
3. Hur viktigt har det varit för dig att kunna kinesiska i ditt arbete?
4. Vad vill du ge för tips till en nybliven student i kinesiska?

Daniel Petersson, Sales Manager Far East, Markslöjd AB
i Guangdong

1. Tre och ett halvt års studier i Sverige och Kina.
2. Nationalekonomi.
3. Mitt arbete hade inte varit möjligt att utföra utan att kunna tala kinesiska.
4. För den som är driven och ambitiös kan studier i kinesiska öppna fantastiskt intressanta dörrar. Jag inser detta mer och mer för varje dag jag vistas här.

Fredrik Önnevall, SVT:s korrespondent i Peking

1. Ett år i Lund och ett år i Kina
2. Journalistik
3. Kinesiskan var helt avgörande för att jag överhuvudtaget skulle få det här jobbet. Att själv kunna kommunicera med de man intervjuar utan tolk ger en bättre kontakt och i slutändan ett bättre resultat.
4. Försök fundera ut så tidigt som möjligt vad du vill använda din kinesiska till, och komplettera med andra studier om det behövs. Då ökar dina chanser att få jobb efteråt.

Kristina Sandklef, Senior Advisor vid Ericsson Consumer & Enterprise Lab

1. Tre år i Sverige, ett år i Kina.
2. Nationalekonomi, statskunskap, företagsekonomi, idé- och lärdomshistoria samt en termin internationell ekonomi i Peking.
3. Mycket viktigt: jag fick faktiskt mitt jobb för att jag kunde bra kinesiska! Man får också respekt av kineserna för att man lärt sig deras språk och kultur.
4. Åk till Kina och se om du gillar landet. För majoriteten av oss som läst kinesiska är språket ett redskap i arbetet, precis som engelska och franska.

Lisa Eklund har jobbat 4 år på UNFPA, FN:s befolkningsfond, i Kina och är nu doktorand i sociologi vid Lunds universitet.

1. Tre år.
2. Sociologi, Östasiens historia, folkhälsovetenskap
3. Det har gjort att jag har kunnat göra ett bättre jobb än om jag hade varit beroende av tolk.
4. Få tonerna rätt i början för allt i världen, och åk till Kina och prata, prata, prata.

Åsa Hansson, Department manager på IKEA i Guangzhou

1. Studier i Lund, utbytesår i Kina samt studier i kompletterande ämnen, sammanlagt fyra och ett halvt år kinesiska.
2. Företagsekonomi med inriktning på Strategic Management.
3. En förutsättning för min nuvarande position är flytande kinesiska samt goda kunskaper i kinesisk kultur. Jag talar i princip enbart kinesiska på jobbet, då mina arbetskamrater har begränsade kunskaper i engelska. Det är dock viktigt att notera att det varit en mycket stor fördel för mig att jag även läst företagsekonomi.
4. Var beredd på att det krävs tålamod och energi för att nå en nivå då man kan använda kinesiska professionellt. Kombinera dina språkstudier med något annat ämne du är intresserad av.

Fredrik Hähnel, chef för SEB i Shanghai

1. 3 år i Lund, viss tid i Tyskland och över ett år i Kina.
2. Magisterexamen i ekonomi.
3. Språket är ett medel, inte ett mål. Samtidigt blir det mycket lättare att ta sig fram i Kina om man kan språket. Det ger respekt och förtroende hos lokalanställda och kunder.
4. Att lära sig kinesiska är ett livstidsprojekt, det kräver enorm disciplin och hårt arbete. Belöningen är att du får direktkontakt med och insyn i ett av världens mest fascinerande länder.

Universitet, högskolor och gymnasier med utbildningar i kinesiska

Universitet/Högskola	Utbildningslängd	Hemsida
Uppsala	1-80 p	http://www.lingfil.uu.se/afro/kinesiska/kinesindex.html
Stockholm	1-120 p	http://orient4.orient.su.se/chinese/index.html
Lund	1-120 p	http://www.sol.lu.se/kinesiska/
Göteborg	1-60 p	http://hum.gu.se/institutioner/orientaliska-och-afrikanska-sprak/kinesiska
Umeå universitet	10 p	http://www.mos.umu.se/sprakcentrum/
Högskolan Dalarna	1-20 p (ht06)	http://www.du.se/templates/CorePage___38.aspx

Gymnasium	Hemsida
Schillerska gymnasiet i Göteborg	http://www.schiller.educ.goteborg.se/index.php
Anders Ljungstedts gymnasium i Linköping	http://www.linkoping.se/InformationOm/Utbildning/gymnasieskola/ALG/index.htm
Rudbeckskolan i Sollentuna	http://www.edu.sollentuna.se/rbk/def.aspx
Södra Latin i Stockholm	http://www.son.edu.stockholm.se/
S:t Petri gymnasieskola i Malmö	http://www.skolor.pedc.se/petri/
Polhemskolan i Lund (ht06)	www.polhem.lund.se
Procivitas privata gymnasium i Malmö och Helsingborg	www.procivitas.se

ska få en introduktion i det kinesiska språket och en inblick i kulturen. Även vid Lunds universitet har man valt att förlägga en termin av utbildningen i kinesiska till Kina. Andraårsstudenterna har möjlighet att läsa 20 poäng vid Pekings universitet för utländska språk.

Kinesiska istället för franska i gymnasiet

Att läsa kinesiska på gymnasiet har blivit populärt bland svenska studenter och alltfler gymnasieskolor väljer nu att erbjuda kinesiska som individuellt val. Då skolverket inte har möjlighet att söka fram hur många av de svenska gymnasieskolorna som ger ett visst ämne som individuellt val är det svårt att få ett klart besked om detta. Men en enkel sökning på Internet visar tydligt att det handlar om ganska många.

Ett exempel är Anders Ljungstedts Gymnasium i Linköping. Rektor Göran Winström berättar att skolans grundare, Anders Ljungstedt, var superkargör vid Ostindiska kompaniet i Kanton från 1798 till 1813. År 1815 slog han sig ned i Macao och blev senare svensk generalkonsul i Kina. Skolan har bildat systerortsföreningen Linköping-Kanton-Macau och har de senaste två åren gett valbara kurser i kinesiska med cirka tjugo studenter i nybörjarklassen.

Rudbecksskolan i Sollentuna har upplevt ett nästan explosionsartat intresse för Kina. Där har man erbjudit kinesiska sedan 70-talet, men intresset har varit mycket litet fram till de senaste åren. Under läsåret 2005–2006 har sammanlagt 36 studenter läst nybörjarkursen i kinesiska och till hösten förväntar man sig att kunna ha hela tre nybörjarklasser. Håkan Friberg som undervisar i kinesiska på Rudbecksskolan menar att det faktum att man erbjuder kinesiska är ett trumfkort på den starkt konkurrensutsatta utbildningsmarknaden i Stockholmsområdet.

Redan på 70-talet reagerade regeringen snabbt på ett ökat Kina-intresse genom att anslå medel för att täcka kostnaderna i samband med inrättandet av en ny kurs i kinesiska vid Skanstulls gymnasium, enligt Cecilia Lindqvist (författaren till boken *Tecknens rike*) som undervisade där då. Senare flyttades kursen till Södra Latins gymnasium.

Nils Olof Ericsson ger kurser i kinesiska vid Schillerska gymnasiet i Göteborg sedan fem år tillbaka. Där har man kunnat läsa kinesiska sedan 80-talet, berättar han. Kursen kan följas av gymnasieelever från hela Göteborgsområdet och i höstas deltog 65 nybörjarelever. Även Polhemsskolan i Lund har uppmärksammat trenden och kommer att erbjuda kinesiska från och med höstterminen 2006.

LÄSTIPS

Fascinerande läsning om en av de största sinologerna i världen:

Malmqvist, Göran (1995). *Bernhard Karlgren. Ett forskarporträtt*. Norstedts.

För dig som funderar på att börja läsa kinesiska:

Utvärdering av grund- och forskarutbildning i östasiatiska språk vid svenska universitet och högskolor. Högskoleverkets rapport 2006: 23. Tillgänglig på [<http://web2.hsv.se/publikationer/rapporter/regeringsuppdrag/2006/0623R.pdf>]

För dig som har frågor om Kina eller det kinesiska språket:

Forum för Lundasinologers alumniförening,
www.sinoforum.se

Om behovet av kunskap om Kina i västvärlden:

Ellström, Lars; Lodén, Torbjörn & Fällman, Fredrik (2005). "Kina förändrar världen". *Svenska Dagbladet* 21 mars 2005.

Mer om undervisning i kinesiska i Sverige idag:

Isaksson, Curt (2005). "Europeiska lärosäten satsar på kinesiska". *Universitetsläraren* 2005/13. Tillgänglig på [<http://www.sulf.se/templates/CopyrightPage.aspx?id=2655>]

Vi vill framföra ett stort tack till alla de som har bidragit till denna artikel på olika sätt:

Göran Malmqvist, Lars Ragvald, Marja Kaikkonen, Cecilia Lindqvist, Joakim Enwall, Mats Engberg, Nils Olof Ericsson, Julie Skogs, Philippe Grampeix, Håkan Pihl, Håkan Friberg samt Göran Winström och övriga rektorer vid flera gymnasieskolor som har varit behjälpliga med information om utbudet vid dessa. Tack också till gamla studenter som har varit vänliga att besvara våra frågor. Har du information om kurser i kinesiska utöver de som nämns här är vi tacksamma om vi får ta del av den. Kontaktinformation finns på <http://www.sol.lu.se/kinesiska/>